

אברהם הגורני

השר והשד

רן אדליסט, הרי החושד, דביר, תשמ"ג

לאן הרחיק רן אדליסט, בבקשו לחשוף את פני המציאות המעוותת, שבה קרייריוזם ציני הופך לשליחות? אילו יבשות נסתרות גילה במסעותיו מן הקיבוץ, בו נולד והתחנך סהר מירקין, ועד ללשכת השר-מן-הל"י כד שבו הוא משמש בהווה? איזו אמת בספרו חידש לנו אדליסט, לאחר יעקב שבתאי, שההליכה אל האין ממיטה למיטה בספרו, זכרון דברים' ספוגה בכאב קיומי אמיתי, ולאחר, היהודי האחרון' של יורם קניוק, ש"טיפל" גם בפרשת ההג" צחות לוכד חללי המלחמות?

אין ספק, שאדליסט הרחיק לכת, לפחות, בהתכוונותו. הוא רצה לה" יות, "מסודכן" יותר. דהיינו - ליתן מבט אל גילויי המציאות, שהתלוו אל המהפך, כשם שמשה דיין חצה את הקוים מבחינה ערכית עובר כאן גיבור הרומאן, סהר מירקין קווים מסוימים. אמנם, בן-גורן הקדים ב" תיאור מציאות, "המהפך", אך הנושא אולי לפחות לפי אדליסט, טרם מו" צה. ואפשר להוסיף, אליבא דאדליסט, גם יריקה אל הבאר, אל מקורות הק" יום שלו עצמו, תוך תיאור חציית קווים זאת. כך, למשל, אותה התעללות של המחבר באברהם ציבעוני אביו של חיים, החבר אשר נפל. ציבעוני, חבר הקיבוץ הותיק, "מצלצל" אל מירקין, גיבורו של אדליסט. והמחבר שם במוחו את ההרהור הבא, במעין מונולוג פנימי: "כן אברהם, אינני חושש מלהי" ראות או להישמע כפוף גמור משום שאברהם ציבעוני, כמרבית אלו ש" נשרפו בלהט העשייה הגדול, איבד את הקשר שבינו לבין המציאות כ" שביצע זאת. העובדה שהוא צריך להתדיין איתך, ואולי אפילו להיות תלוי בך, גורמת לו להרגיש כאילו הוא מעלעל חומצה. הוא כמאשר להתייטר עבור מטרה שהוא החליט כי היא נעלה. זהו רק קורבן קטן ב" שרשרת קורבנות שהוא רגיל להקרי" במידי יום ביומו, שעה בשעתה, על מיובח העם, המדינה, הקיבוץ ו" עולם טוב יותר... (עמ' 156).

בקוראי מונולוג פנימי כזה, אני יוצא מתוך הנחה, שבקטע מארג ספרותי כגון זה ישנו מסד כלשהו. ואני מתעלם מן האפשרות, שזהו צורך נפשי חולני של הכותב עצמו. לכתוב דברים מעין אלה על חבר הקיבוץ השכול אפשר שאדליסט מבקש, באמצעות מירקין, לתאר את

הצורך של אנשי השלטון, להעמיד את הקיבוצים במקומם הנכון בע"י ניהם; להביא אותם לידי התבונות, שבהודקקות לשירותיהם דווקא, ב" ענינים היקרים להם מאד. אולם מירקין, בסופו של דבר, איננו נדאה כמייצג את השלטון אלא, למצער, את עצמו בלבד. יש אמנם, שמעשי אבות (אברהם ציבעוני) נראים ב" עיני בנים (סהר מירקין) כראויים למגוד ראש. יש בכך כדי להסביר מדוע המגנון משתנה במונולוג זה ואף דרך הראייה ומדוע נעשה כאן שימוש במליצות שחוקות. משום כך, אולי נראית כאן מטבעות-לשון ר" ביטויים כגון, "נשרפו בלהט העשייה", "להתייטר עבור מטרה... נעלה", ו" להקריב... על מזבח", "מנופחים" במקצת. אבל דרוש ליקוי יסודי מאד כדי להטביע מטבעות לשון אלו בתוספת מלל-שלי-הגזמה כזה. כותב נסתר של נאומים כסהר מיר" קין צריך לפטרוזן חסר כל חוש לשוני לזכות בהמשך העסקתו: ה" יווג המשונה של, "אינני חרש" עם, "פוך גמור": "הדייקנות המזורה שבציודך, מלהיראות או להישמע" המשפט הפותח המסובך המסתמים ב" איום, "כשביצע זאת". וכן: "ההישר" פות בלהט העשייה הגדול מכונית כאן, "ביצוע". ואולי היא, "מבצעו"

רן אדליסט עורך את דבריו לקורא נאיבי אם לא למטה מזה. למראית" עין הוא מתיימר להקיף רבדים שר" נים ומגוונים בחיי החברה הישרא" לית. הווי צבאי, עבר קיבוצי, הצצה למוסד של חולי נפש, לשכות של המימסד, רחישת עסקנים במפלגה. אולם מה זלה ושטחית היא הארת כל אחר מן הפרקים או האפיוזות הללו. מה קלישות רישומן בחיי הנפש של הגיבורים. וכמידת רדידות ה" דברים כן הכרת הצורך להשכיל את הקורא, הבלתי-מצוי בסתרי-התורה. מגמה חינוכית המתגלית לפחות ב" הערות השוליים של הנוטריקונון ה" צבאיים שהיגו מאירות עיניים ממש: "חמ"ל הוא חדר מלחמה, אל"מ - אלוף-מישנה, ומח"ט - מפקד חטי" בה. קוראים, הזקוקים להערות מח" כימות מסוג זה, לא קראו, מן הסתם, עיתון מימיהם.

מה היה שיקול הדעת שהביא ל" הוצאת הספר הזה? שמא הרפתק" אות מסעירות? נעמי הפקידה-החיי" לת, שנענית לגיבורו? אך הרי הוריי ה, "פילוסופיים" על היחסים ביניהם הינם פטפוטי הבאי בל" שיו, שדוגמתם הוצגה כבר לעיל. וגם יחסיו עם שאר הנשים, לבד מקהות חושים ועמקנות כביכול של חקר נפש אין בהם מאומה, ש" ראוי לאבד למענו זמן, או לפרסמם בשלו ברומאן.

ואולי הדמיון הפרוע של אדליסט הוא הגודם לפירסום הספר? זה ה" דמיון הבא לידי ביטוי בפרשת ג'ולי, הבאה מאמריקה כדי להכיר את חבריו של חיים, שנפל במלחמה, כדי להקים למענו אנדרטא, כביכול? הרי גם זו היא הלצה תפלה, שהחלה הופכת אצלנו לאופנה, ככל שגדל מספר חללי המלחמות.

מי שמתיימר לכתוב מעין רומאן, זקוק למיומנויות מינימאליות. ובת" עזרת עניות זאת אין ניכרות מיומ" נויות כאלה. ניתן רק לתמוה, מדוע מצאה הוצאת כהוצאת דביר, להר" ציא לאור ספר שני כזה, בכריכה קשה ובתמונת שער מתקתקת.

ובכך אין מסתכמים שיבושי ה" לשון. המשפט העובד במוחו של מירקין, למשמע דבריו של ציבעוני בטלפון, - "להרגיש כאילו הוא טעלעל חומצה" - הינו משפט פיו" טי ממש, הנדמה כאילו הוא לקוח מפיו של פייטן קרומן. המחשבה, כי משפט פיוטי זה מסיים משפט, שבו הדישא היא: "העובדה שהוא צריך להתדיין אתי" ובהמשכו: "גורמת לו להרגיש" - גורמת 'עונג רב' ל" בעלי אוזן מוסיקלית. בלשון המחבר אפשר לומר, כי לקרא עברית כזאת "הו רק קורבן קטן בשרשרת קורב" נות" של קורא ספרות עכשווית. וצריך אדם להיות מאשרש אם יש בידי להתייטר עם העברית ביסוריה בעודה מנסה לנער מעליה גידולי פרע מסוג זה.

כמין סימאאת קסם תורת לאורך הספר הבורה, שמירקין הוא אדם, שזוכה להופיע בטלוויזיה. כידוע, נטוש ויכוח עם הטלוויזיה היא אוי" בת הספר או אוהבתו. אך אין פלוג" תא על כך, שכדי להתראיין בטלווי" ויה מקעם הממסד נחוצים הופעה מלוטשת וכושר הבעה. ותאם סהר מירקין, שכך הינו מהרדר, הינו אישיות טלוויזיונית? אין אי-התאמה